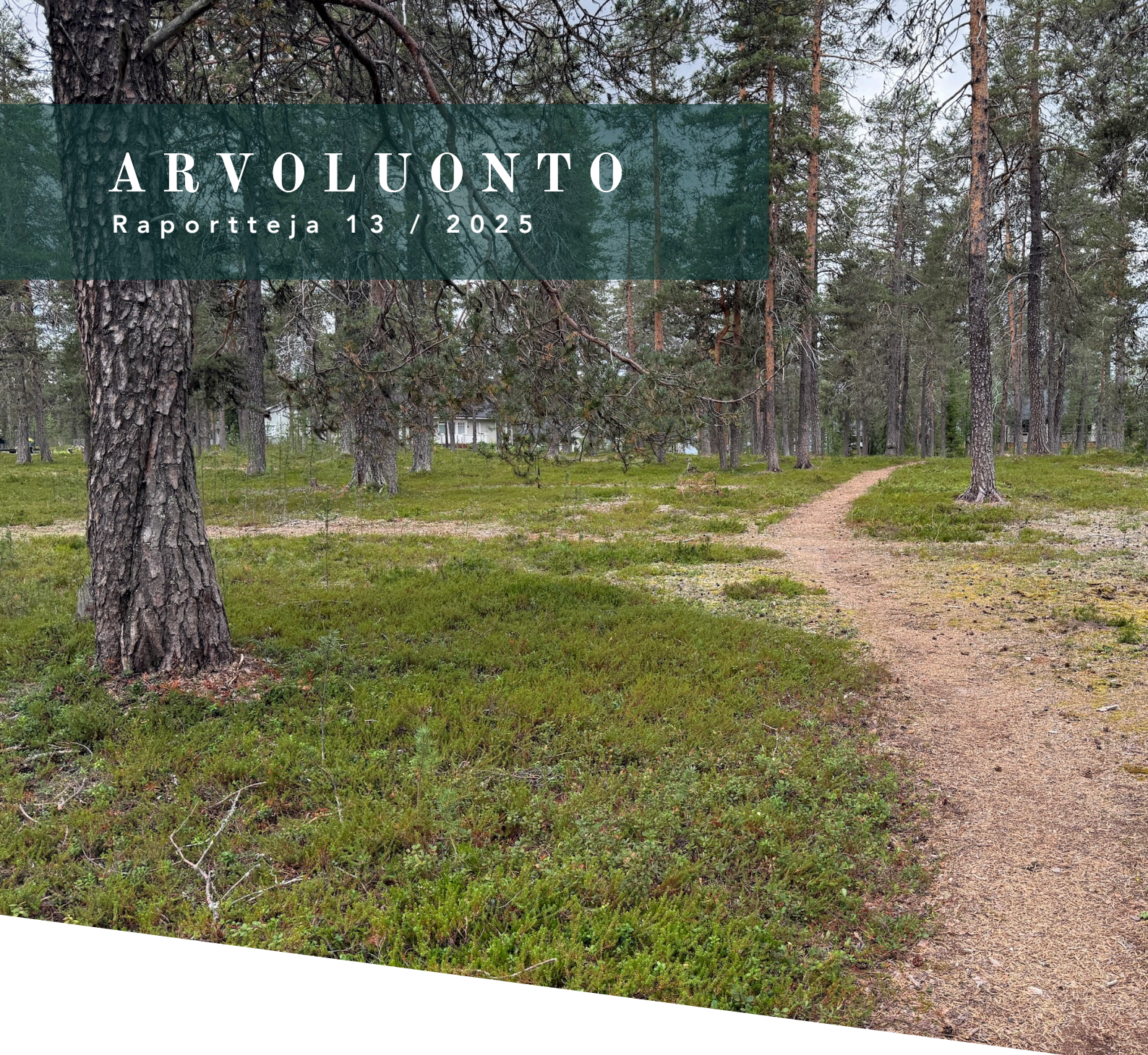

A photograph of a forest landscape. In the foreground, there is a dirt path that curves to the right, surrounded by dense green moss and low-lying vegetation. Several large, mature trees with thick trunks are scattered throughout the scene. In the background, a small white building is visible through the trees. The sky is overcast.

ARVOLUONTO

Raportteja 13 / 2025

Luontotyytit & kasvillisuus / Pesimälinnusto

LUONTOSelvitys ÄKÄSLOMPOLON HELUKASSA ASEMAKAAVOITUSTA VARTEN, KOLARI

- Metsähallitus

Katja Haimakka & Aleksi Pudas

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	3
2. Raportista	3
3. Selvitysalue.....	5
4. Menetelmät	6
5. Tulokset.....	7
5.1 Kasvillisuus ja luontotyytit.....	7
5.2 Linnusto	8
6. Epävarmuustekijät	9
7. Johtopäätökset ja suositukset.....	10
8. Lähdeluettelo	11

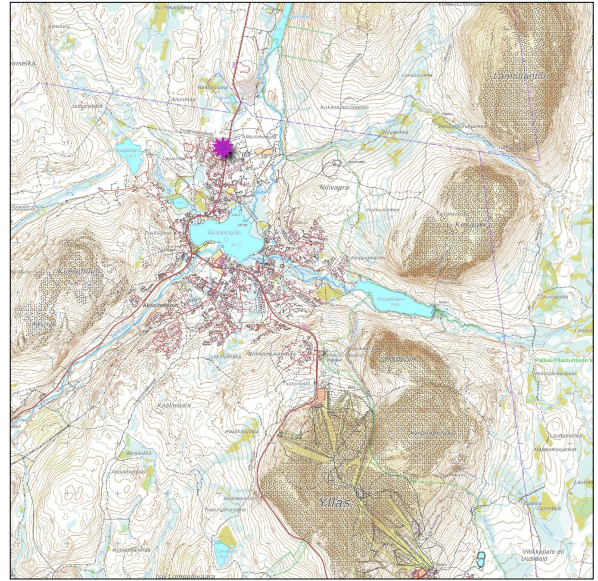
Tekijä: Katja Haimakka, Luontokartoittaja (EAT) / Maastotyöt & raportointi
Aleksi Pudas, Luontokartoittaja (EAT) / Maastotyöt & raportointi
Tilaaaja: Metsähallitus
Päiväys: 17.9.2025
Kartat: Maanmittauslaitos © 2025
Kansi: Selvitysalueen yleisilmettä.

Viittausohje: Haimakka, K. & Pudas, A. 2025. Luontoselvitys Äkäslompolon Helukassa asemakaavoitusta varten, Kolari. Arvoluonnon raportteja 13/2025. Suomen Arvoluonto Oy.

1. Johdanto

Tämä raportti esittelee tulokset Kolarin Äkäslompolossa toteutetusta luontoselvityksestä, jonka tilasi Metsähallitus ja toteutti Suomen Arvoluonto Oy. Maastotöistä ja raportoinnista vastasivat Katja Haimakka ja Aleksi Pudas.

Kohteella on suunnitteilla asemakaavoitus, joten sieltä tarvittiin tietoa monimuotoisuuden kannalta arvokkaista alueista. Tässä selvityksessä keskityttiin ensisijaisesti luontotyypeihin ja kasvillisuuteen sekä pesimälinnustoon. Erityisesti huomioitavia kohteita ovat luonnonsuojelulain (9/2023), luontodirektiivin (Luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annettu neuvoston direktiivi 1992/43/ETY), lintudirektiivin (luonnonvaraisten lintujen suojelusta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/147/EY) sekä vesilain (587/2011) mukaiset luontotyyppien ja lajien esiintymät, uhanalaiset luontotyypit (Kontula & Raunio 2018) sekä uhanalaiset lajit (Hyvärinen ym. 2019). Muita huomioitavia luonnonarvoja ovat mm. metsälain (1093/1996) tarkoittamat elinympäristöt, tapauskohtaisesti lajit, jotka on rauhoitettu valtioneuvoston asetuksella luonnonsuojelusta (1066/2023), kiireellisesti suojeltavat lajit (Syke 2021), Suomen kansainväliset vastuuluontotyypit (Syke 2022) ja kuntien arvokkaat luontotyypit (Syke 2023). Työn perustana on käytetty Suomen ympäristökeskuksen ohjeistusta (Mäkelä & Salo 2023).

2. Raportista

Raportissa käytetty lajien nimistö on kansallisen lajiluettelon 2024 mukainen (Suomen Lajitietokeskus 2025), ja uhanalaisuusluokitus Hyvärinen ym. (2019) mukainen. Luontotyypit on luokiteltu Kontulan & Raunion (2018) mukaisesti (LuTU-luokittelu). Alueellinen uhanalaisuus ilmoitetaan lajien osalta lisämerkinnällä RT ja luontotyyppien osalta seuraavasti: uhanalaisuus koko maassa / alueellinen uhanalaisuus Pohjois-Suomessa. Taulukossa 1 on esitetty Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton mukaiset uhanalaisuusluokat, jotka koskevat sekä lajeja että luontotyypejä. Kohteiden arvottaminen noudattelee taulukkoa 2, joka on koostettu Suomen ympäristökeskuksen ohjeistuksesta. Suositusten tarkoituksena on ilmentää miten todetut luonnonarvot tulisi huomioida niiden säilyttämiseksi tai parantamiseksi.

Taulukko 1. Uhanalaisuusluokittelu, vasemmalla vahvennettuna uhanalaisuutta kuvaavat luokat.

CR = äärimmäisen uhanalainen	NT = silmälläpidettävä
EN = erittäin uhanalainen	DD = puutteellisesti tunnettu
VU = vaarantunut	LC = elinvoimainen

Taulukko 2. Arvottamisessa erotettavat arvoluokat 1–4 ja niihin kuuluvat kohteet. Arvottamisessa käytetään aina myös tapauskohtaista harkintaa. Rauhoitettuja lajeja (LSL 69, 70 ja 74 §) koskeva hävittämiskielto tulee huomioida, vaikka näitä lajeja ei ole sijoitettu taulukon arvoluokkiin*. (Mäkelä & Salo 2023).

Arvoluokat	Kriteerit
Luokka 1: Lainsäädännöllä turvatut kohteet, joiden luonnonarvoja heikentävä maankäyttö on pääsääntöisesti kiellettyä	- Luonnonsuojelualueet - Natura 2000 -alueet - Suojeluun varatut alueet - LSL 64 §:n suojeltujen luontotyyppien rajatut esiintymät - LSL 65 §:n tiukasti suojeltujen luontotyyppien esiintymät - Vesilain 2 luvun 11 §:n suojellut luontotyypit - Luontodirektiivin liitteen IV a lajien lisääntymis- ja levähdyspaikat - Luontodirektiivin liitteen IV b kasvilajien esiintymispaikat - LSL 77 §:n erityisesti suojeltavien lajien rajatut esiintymispaikat - Luontodirektiivin liitteen II lajien sekä lintudirektiivin liitteen I lajien ja niitä vastaavien muuttolintujen rajatut esiintymispaikat - LSL 73 § suurten petolintujen toistuvasti käytössä ja selvästi nähtävissä olevat pesäpuut - Luontodirektiivin liitteen IV a lajien tärkeät kulkuyhteydet ja siirtymäreitit - LSL 95 §:n luonnonmuistomerkit
Luokat 2: Erityisen tärkeät kohteet, joista annetaan kohteiden mukaisia maankäyttösuosituksia	- LSL 64 §:n suojeltujen luontotyyppien rajaamattomat esiintymät - Valtakunnallisesti arvokkaat luontokohteet¹ - Maakunnallisesti arvokkaat luontokohteet¹ - Ekologisen verkoston kannalta erittäin tärkeät kohteet - Luontotyyppi- ja lajiesiintymien muodostamat merkittävät kokonaisuudet² - Uhanalaisten luontotyyppien merkittävät esiintymät - Uhanalaisten lajien merkittävät esiintymät - Luontodirektiivin liitteen I luontotyyppien merkittävät esiintymät - Lintudirektiivin liitteen I lajeille ja niitä vastaaville muuttolinnuille erittäin tärkeät kohteet³ - Luontodirektiivin liitteen II lajien rajaamattomat merkittävät esiintymät - Lepakoille tärkeät saalistusalueet⁴
Luokka 3: Monimuotoisuutta turvaavat kohteet, joista annetaan kohteiden mukaisia maankäyttösuosituksia	- Maakunnalle ominaisten luontotyyppien merkittävät esiintymät - Maakunnan vastuulajien merkittävät esiintymät - Ekologisen verkoston kannalta erittäin tärkeät kohteet - Luontotyyppi- ja lajiesiintymien muodostamat muut kokonaisuudet² - Paikallisesti arvokkaat luontokohteet¹ - Metsälain 10§:n elinympäristöjen rajatut esiintymät - Uhanalaisten luontotyyppien muut esiintymät - Uhanalaisten lajien muut esiintymät - Luontodirektiivin liitteen I luontotyyppien muut esiintymät - Lintudirektiivin liitteen I lajeille ja niitä vastaaville muuttolinnuille tärkeät kohteet³ - Luontodirektiivin liitteen II lajien muut esiintymispaikat
Luokka 4: Monimuotoisuutta tukevat kohteet, joista annetaan kohteiden mukaisia maankäyttösuosituksia	- Ekologisia yhteyksiä tukevat kohteet - Silmälläpidettävien luontotyyppien ja lajien esiintymät⁵ - Alueellisesti uhanalaisten luontotyyppien ja lajien esiintymät⁵ - Kohteet, joilla esiintyy yksittäisiä huomionarvoisia pienpiirteisiä luonnonarvoja - Lajistollisesti arvokkaat uusympäristöt - Muut monimuotoisuutta tukevat kohteet

* hävittämiskiellosta poiketen (LSL 82 § yleispoikkeus) aluetta saa käyttää maa- ja metsätalouteen tai rakennustoimintaan ja rakennuksia sekä laitteita tarkoituksensa mukaisesti. Tällöin on kuitenkin vältettävä vahingoittamista tai häiritsemistä rauhoitettuja eläimiä ja kasveja, jos se on mahdollista ilman merkittäviä lisäkustannuksia. Yleispoikkeus ei koske teollisen mittakaavan toimintaa.

1 ennalta tunnetut, aiemmin tehdyissä selvityksissä rajatut kohteet

2 erityisesti huomioitavien ja silmälläpidettävien luontotyyppien ja/tai lajien muodostamat kokonaisuudet

3 pesimä-, levähdys-, ruokailu-, talvehtimis- ja sulkimisaalueet sekä metson ja teeren soidinpaikat

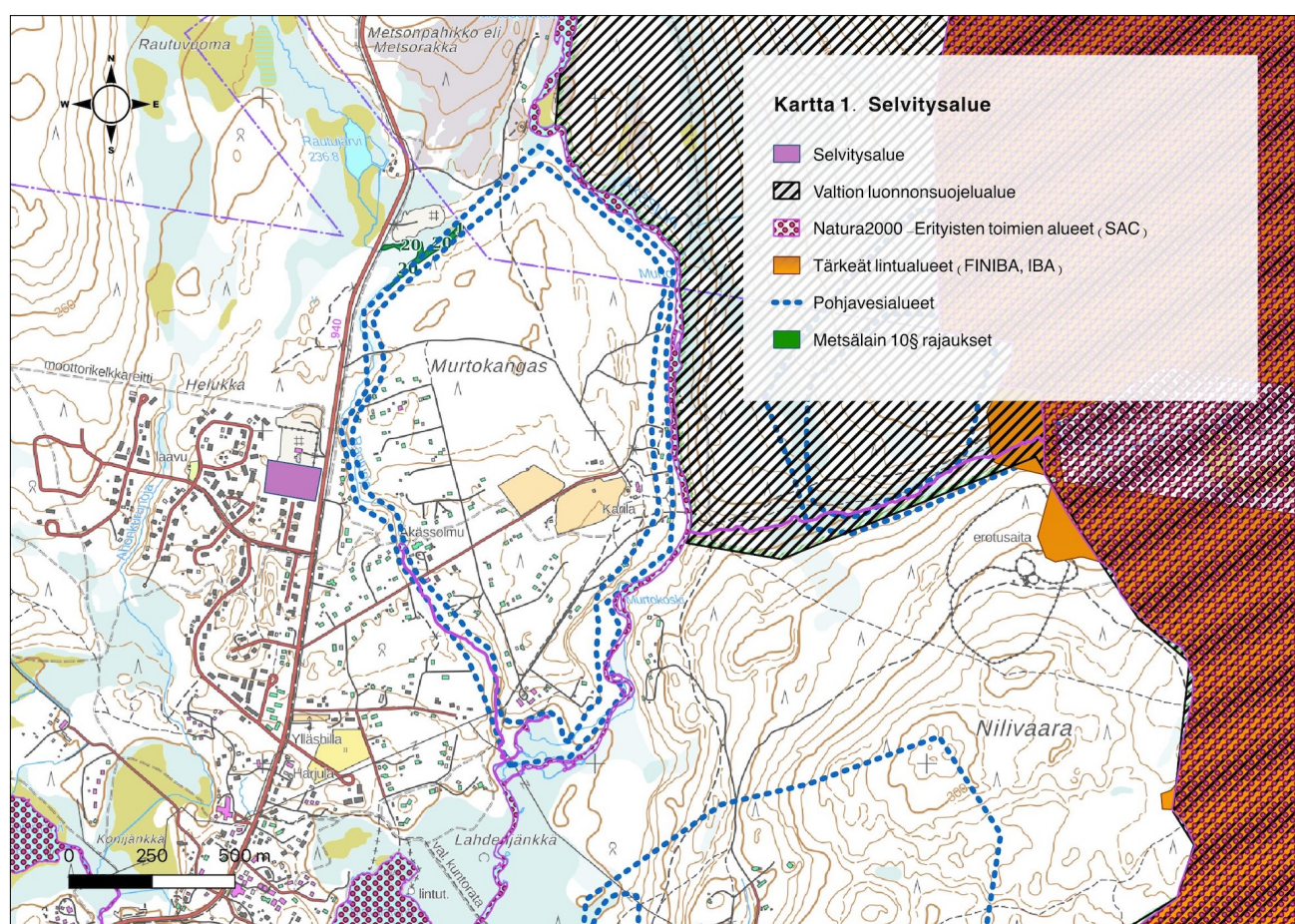
4 sopimus Euroopan lepakoiden suojelusta (EUROBATS)

5 tapauskohtainen asiantuntijatulkinta arvoluokasta

3. Selvitysalue

Kolarin kunnassa, Äkäslompolon kylän pohjoisosassa Helukan asuinalueella, sijaitseva selvitysalue on pinta-alaltaan noin 1,6 hehtaaria. Alue kuuluu pohjoisboreaaliseen ilmastovyöhykkeeseen, Peräpohjolan metsäkasvillisuusvyöhykkeeseen (4b), sekä Peräpohjolan aapasoiden suokasvillisuusvyöhykkeeseen (4c). Kallioperä koostuu kvartsiitista ja arkoosigneissistä, maaperä on yksinomaan hiekkaa. Selvitysalue sijoittuu valuma-aluejaon 5- tasolla osa-alueisiin FI1.67.03.096.02 ja FI1.67.03.008.01, jotka ovat osa päävesistöä Tornionjoen - Muonionjoen vesistöalue (67).

Selvitysalueen länsipuolelle jäävät Murtokankaan muu vedenhankintakäyttöön soveltuva pohjavesialue ja Pallas-Yllästunturin kansallispuisto, joka kuuluu valtaosin myös Natura2000 erityisten suojelutoimien alueeseen (FI1300618) ja on lisäksi sekä kansallisesti että kansainvälisesti tärkeää lintualueita, Pallas-Ylläksen tunturialueet (IBA, FINIBA). Tunturi-Lapin maakuntakaavassa selvitysalue on osoitettu matkailupalveluiden alueeksi (Lapinliitto 2010) ja voimassa olevassa Ylläksen osayleiskaavassa asemakaavoitettavaksi pientalovaltaiseksi asuinalueeksi, jossa sijaitsevat luontoarvot tulee huomioida ja ympäristö säilyttää (Kolarin kunta 2008). Ylläksen osayleiskaavan uudistamisen kaavaluonnoksessa luontoarvoja koskevia merkintöjä ei enää ole ja alue on osoitettu pientalovaltaiseksi alueeksi (Sweco 2023). Aiempia havaintoja huomionarvoisista lajeista selvitysalueelta ei tietohaussa ilmennyt.

Kartta 1. Äkäslompolon Helukassa asemakaavoitusta varten toteutetun luontoselvityksen selvitysalue ja olennaisimmat lähialueen ennalta tunnetuista luonnonarvoista.

4. Menetelmät

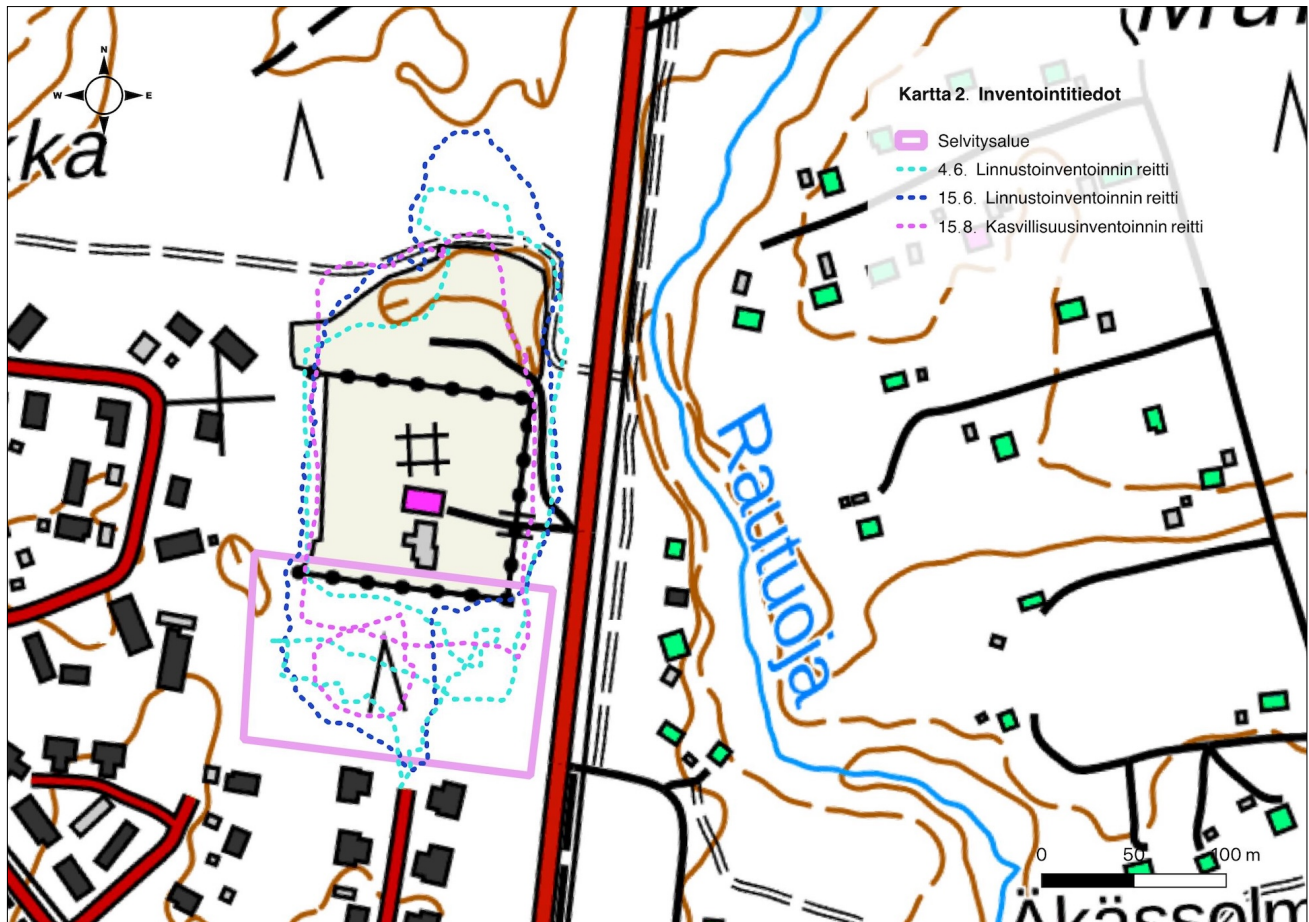
Selvitystä varten tarkistettiin taustatietoja taulukossa 3 esitetyn mukaisesti. Maastotyöt toteutettiin kaudella 2025, tarkemmat inventointitiedot löytyvät taulukosta 4, ja kuljetut reitit kartasta 2. Selvitys kohdistui ensisijaisesti huomionarvoisiin putkilokasveihin ja luontotyyppeihin sekä pesimälinnustoon, lisäksi havainnoitiin yleispiirteisemmin elinympäristöpotentiaalia muun huomionarvoisen lajiston esiintymiselle. Linnustoa inventoitiin kartoituslaskentamenetelmällä, jossa jokainen selvitysalueella ja sen välittömässä läheisyydessä havaittu lintu kirjattiin ylös (Koskimies & Väisänen 1988). Lintu tulkittiin pesiväksi, jos se havaittiin samalla reviirillä vähintään kahtena aamuna ja vähintään toinen havainnoista oli pesintään viittaava. Jotkin yksilöt kuitenkin tulkittiin pesiviksi jo yhden havainnon perusteella, jos niiden käytös vahvasti viittasi pesintään (esim. pesämateriaalin tai ruuan kanto, kiivas varoittelu jne.).

Taulukko 3. Äkäslompolon Helukassa asemakaavoitusta varten toteutetussa luontoselvityksessä tarkistettut tiedot.

Tietolähde	Aineistot
Suomen ympäristökeskus	- Natura-alueet, luonnonsuojelualueet, luonnonsuojeluohjelmien-alueet ja soidensuojelun täydennysehdotukset, luonnonmuistomerkit - Valuma-alueet, pohjavesialueet ja koskiensuojelualueet - Maisemanhoitoalueet, valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet - Arvokkaat kalliot, kivikot, moreenimuodostumat sekä tuuli- ja rantakerrostumat
Luonnonvarakeskus	- Puuston ikä ja biomassa - Kasvupaikka
Geologian tutkimuskeskus	- Maaperä, kallioperä ja happamat sulfaattimaat
Maanmittauslaitos	- Ilmakuvat, maastokartat ja historialliset ilmakuvat
Metsäkeskus	- Metsänkäyttöilmoitukset ja metsälakikohteet
Suomen Lajitietokeskus	- Huomionarvoiset lajihavainnot (VIRVA rajausta) 2.6.2025
Metsähallitus	- Suojelu- ja retkeilyalueet sekä luontokohteet
Kaavoitus	- Tunturi-Lapin maakuntakaavan aineistot (Lapin liitto 2010) - Voimassa oleva Ylläksen osayleiskaava 09.01.2008 - Ylläksen osayleiskaavan uudistamisen aineistot 18.4.2023
Luontoselvitykset	- Sweco infra & rail Oy: Luontoselvitys Ylläksen osayleiskaavan uudistaminen. 8.9.2021, päivitetty 18.4.2023

Taulukko 4. Äkäslompolon Helukassa asemakaavoitusta varten toteutetun luontoselvityksen inventointitiedot.

Pvm	Tyyppi	Havainnointi aika	Lämpötila	Tuuli	Pilvisyys	Inventoija
4.6.2025	Pesimälinnusto, kartoituslasenta	06:45 - 07:30	5 °c	1 m/s	Selkeä	Aleksi Pudas
15.6.2025	Pesimälinnusto, kartoituslasenta	06:30 - 07:15	8 °c	3 m/s	Selkeä	Aleksi Pudas
15.8.2025	Kasvillisuus ja luontotyypit	13:00 - 14:00	-	-	-	Katja Haimakka

Kartta 2. Äkäslompolon Helukassa asemakaavoitusta varten toteutetun luontoselvityksen inventointireitit.

5. Tulokset

5.1 Kasvillisuus ja luontotyytit

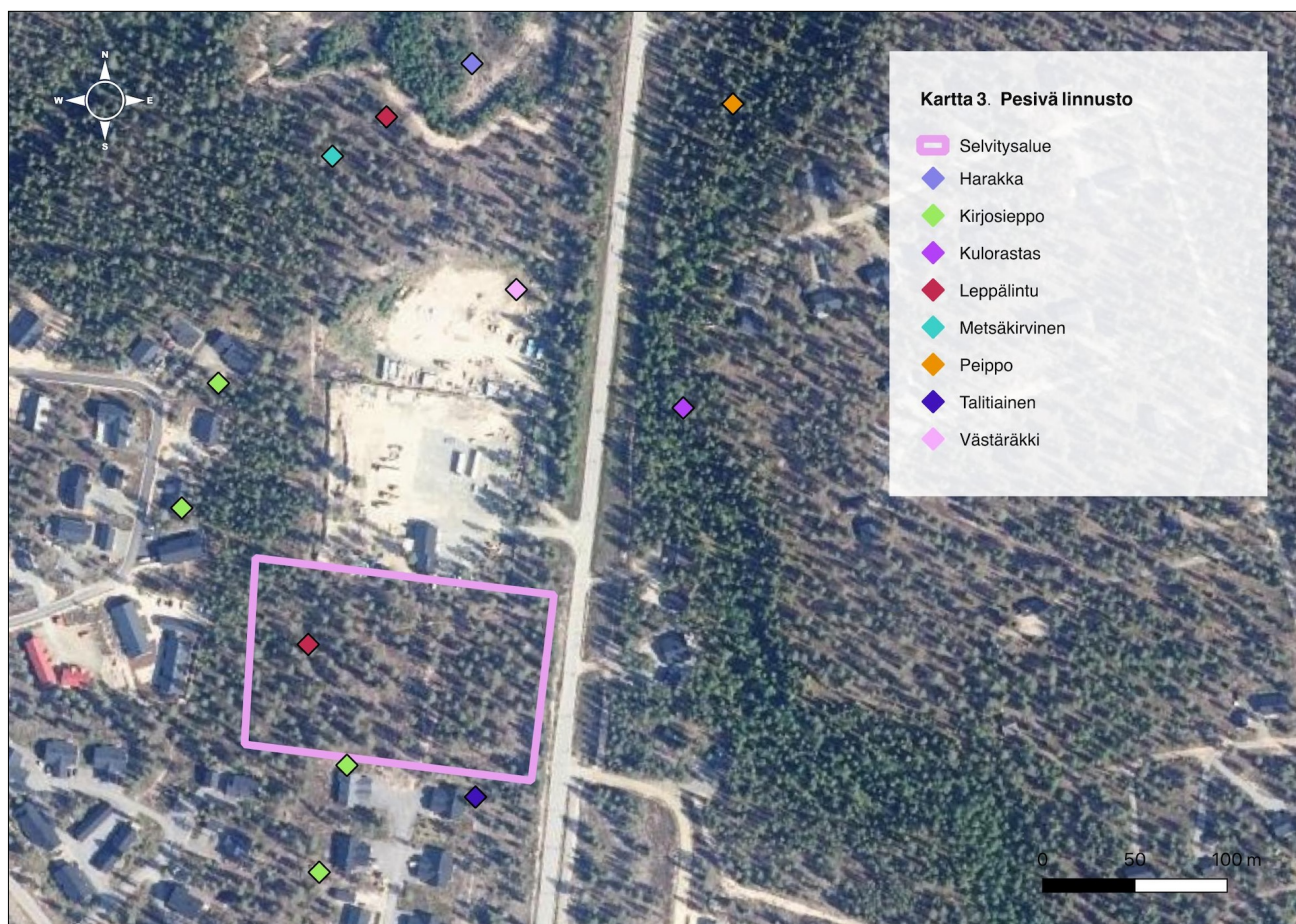
Selvitysalue sijoittuu rakennetun ympäristön lomaan Helukkaan, Äkäslompolontien varteen. Alue itsessään on kooltaan hyvin pieni ja siellä risteilee useita polkuja. Historiallisten ilmakuvien ja maastossa tehtyjen havaintojen perusteella metsää on aikanaan harsintahakattu, jonka jälkeen voimakkaita metsänkäsittelyitä ei ole suoritettu. Luontoympäristö muodostuu vanhasta havupuuvaltaisesta kuivasta kankaasta (EN), joka ei kuitenkaan täytä riittäviä luonnontilaisuuden tunnusmerkkejä ollakseen luontotyyppinsä edustava esiintymä. Puusto koostuu pääasiassa vanhoista kilpikaarnaisista männyistä. Muutamien pystyssä olevien kelojen lisäksi lahopuuta ei ole. Joitain harsintakantoja on havaittavissa. Kenttäkerroksessa kasvaa lähinnä variksenmarjaa, kanervaa, ja puolukkaa, pohjakerroksessa seinäsammalta ja tinajäkälää.

Selvityksessä ei todettu erityisesti huomioitavia kasvillisuuskohteita tai erityistä potentiaalia muun huomionarvoisen lajiston esiintymiselle.

5.2 Linnusto

Selvitysalueella ja sen läheisyydessä havaittiin yhteensä 13 lintulajia, joista yhdeksän tulkittiin pesiviksi. Pesiviä pareja tulkittiin yhteensä 13 (kartta 3), joista kirjosiippo (neljä paria) oli runsaslukuisin. Huomionarvoisia lintuja havaittiin kolme lajia, kuukkelia, harakka ja västäräkki, joista kahden viimeisen tulkittiin myös pesivän alueella yhden parin verran, kun taas kuukkelia ei tulkittu pesiväksi. Kyseiset lajit on luokiteltu silmälläpidettäväksi (NT). EU:n lintudirektiivin I-liitteen lajeja ei havaittu lainkaan (taulukko 5).

Selvitysalue sijoittuu kulttuurivaikutteiselle alueelle, joka ilmenee linnustossa muun muassa kirjosiippoparien runsautena, jotka pesivät asutuksen lähetyville asennetuissa pöntöissä. Itse selvitysalueelta tulkittiin pesiväksi vain yksi leppälintu pari, joka on tyypillinen karujen mäntykankaiden pesijä. Kahta huomionarvoista pesivää lajia (harakka ja västäräkki) voidaan pitää kulttuuriseuralaisina, eikä näin ollen hankkeesta katsota olevan haittaa niiden säilymiselle alueella. Tämän selvityksen perusteella voidaankin todeta, ettei selvitysalueella tai sen välittömässä läheisyydessä ilmene linnustollisesti arvokkaita alueita tai muita linnustollisesti huomionarvoisia kohteita.

Kartta 3. Äkäslompolon Helukassa asemakaavoitusta varten toteutetussa luontoselvityksessä pesiviksi tulkitut lintuparit kartalla esitettyinä.

Taulukko 5. Äkäslompolon Helukassa asemakaavoitusta varten toteutetun luontoselvityksen lintuhavainnot taulukoituna.

Laji	Parimäärä	Uhanalaisuus	Direktiivi
Käpytikka	Ei tulkittu pesiväksi	LC	-
Harakka	1	NT	-
Kuukkeli	Ei tulkittu pesiväksi	NT	-
Korppi	Ei tulkittu pesiväksi	LC	-
Talitiainen	1	LC	-
Tilhi	Ei tulkittu pesiväksi	LC	-
Kulorastas	1	LC	-
Harmaasieppo	1	LC	-
Kirjosieppo	4	LC	-
Leppälintu	2	LC	-
Västäräkki	1	NT	-
Metsäkirvinen	1	LC	-
Peippo	1	LC	-
Yhteensä	13 paria	10 LC / 3 NT	0

6. Epävarmuustekijät

Maastotyöt toteutettiin linnuston sekä kasvillisuuden kannalta oikea-aikaisesti ja inventointeihin oli varattu riittävästi aikaa. Erityisesti selvitysalueen erittäin pieni pinta-ala ja luontoympäristön monotonisuus huomioiden voidaan todeta, että selvityksessä ei ole epävarmuustekijöitä ja tulokset ovat asianmukaisia sekä riittäviä maankäytön jatkosuunnittelua varten.

7. Johtopäätökset ja suositukset

Selvitysalueella ei todettu esiintyvän varsinaisia erityisesti huomioitavia kohteita tai linnustollista arvoa. Tästä huolimatta alueen kaavoituksessa olisi perusteltua huomioida voimassaolevan yleiskaavan määräys ympäristön säilyttämisestä, sillä puusto on silminnähden vanhaa (kuva 1). Monimuotoisuuden tukemiseksi suositellaankin kilpikaarnaisten mäntyjen säästämistä mahdollisuuksien mukaan ja kaadettavien yksilöiden rungot jätettäväksi alueelle maalahopuiksi tai siirrettäväksi lähistöllä sijaitseviin luonnonmetsiin.

Kuva 1. Äkäslompolon Helukassa asemakaavoitusta varten toteutetun luontoselvityksen selvitysalueen vanhoja kilpikaarnaisia mäntyjä, joiden huomioiminen alueen maankäytössä olisi suotavaa.

8. Lähdeluettelo

Geologian tutkimuskeskus. Maankamara karttapalvelu. gtkdata.gtk.fi/maankamara

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U-M. (Toim.). 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Kolarin kunta. 2008. Ylläksen osayleiskaava 09.01.2008
https://kolari.fi/media/kaavoitus/yllaksen-yleiskaava/kaava_kho_20110414.pdf

Kontula, T. & Raunio, A. (Toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018 : Luontotyyppien punainen kirja. Osa 2: Luontotyyppien kuvaukset. (Suomen ympäristö 5/2018). Ympäristöministeriö.

Koskimies, P. & Väisänen, R.A. 1988. Linnustonseurannan havainnointiohjeet (2. painos). Helsingin yliopiston eläinmuseo.

Lapin liitto. 2010. Tunturi-Lapin maakuntakaavan aineistot.

Luke. Aineistolatauspalvelu. <http://kartta.luke.fi/opendata/>

Maanmittauslaitos. Paikkatietoikkuna. www.paikkatietoikkuna.fi

Metsähallitus. Retkikartta. <https://www.retkikartta.fi/>

Metsäkeskus. Paikkatietoaineistot. <https://www.metsakeskus.fi/fi/avoin-metsa-ja-luontotieto/aineistot-paikkatieto-ohjelmille/paikkatietoaineistot>

Mäkelä, K., & Salo, P. 2024. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi : Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle – 2. korjattu painos. (Suomen Ympäristökeskuksen raportteja 43/2023). Syke.

Suomen Lajitietokeskus. www.laji.fi

Suomen Lajitietokeskus. 2025. Lajiluettelo 2024. – Suomen Lajitietokeskus, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Helsingin yliopisto, Helsinki.

Syke. Ladattavat paikkatietoaineistot. https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto/Paikkatietoaineistot/Ladattavat_paikkatietoaineistot

Syke. 2021. Kiireellisesti suojeltavat lajit. <https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/Kiireellisesti%20suojeltavien%20lajien%20luettelo%20%28ei%20saavutettava%29.pdf>

Syke. 2022. Suomen kansainväliset vastuuluontotyypit. <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/luontotyyppien-monimuotoisuus/luontotyyppien-uhanalaisuus/suomen-kansainvaliset-vastuuluontotyypit>

Syke. 2023. Kuntien arvokkaat luontotyypit. <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/luontotyyppien-monimuotoisuus/kuntien-arvokkaat-luontotyypit>

Sweco. 2023. Ylläksen osayleiskaavan uudistaminen 18.4.2023. Luonnos kaavakartasta sekä merkinnöistä ja määräyksistä. <https://www.kolari.fi/fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/vireilla-olevat-kaavat/yllaksen-osayleiskaavan-uudistaminen>